Sodobna pedagogika/Journal of Contemporary Educational Studies Let./Vol. 77 (143)
Številka 3/2026
Str. 8–24

Mojca Kovač Šebart in Mojca Lukan

Med pravico staršev in strokovno avtonomijo pedagoških delavk: analiza vsebine priročnika za starše in pedagoške delavke[1]

Povzetek: V besedilu predstavljamo analizo vsebine *Priročnika za mame, očete in učitelje za zaščito otrok pred LGBTQIA+ ideologijo* (Primc 2024). Ta pedagoške delavce in delavke v javnih vzgojno-izobraževalnih ustanovah v Sloveniji usmerja v indoktrinacijo otrok in h kršitvam pravice staršev, da vzgajajo in izobražujejo otroke v skladu s svojim verskim in filozofskim prepričanjem. Poziva jih tudi h kršenju zakona in nespoštovanju programskih oz. kurikularnih dokumentov. Analizo besedila smo izvedli za raven predšolske vzgoje, tudi zaradi skrbi vzbujajočih izsledkov nedavno opravljene raziskave (Lukan 2024), ki je pokazala, da pedagoški delavci in delavke v javnih vrtcih pogosto ne vedo, da morajo omenjeno pravico staršev spoštovati. Tako ne vedo in/ali ne razumejo, kaj ta pravica pomeni, ter tudi ne poznajo njenih formalnih omejitev. Zato je povsem mogoče, da vzgojni proces in njihove odločitve ter ravnanja vodijo taki in podobni pozivi in sporočila, kot jih vključuje analizirani priročnik, kar je tako formalno prepovedano kot tudi strokovno nedopustno.

Ključne besede: indoktrinacija, pravica staršev, družina, strokovna avtonomija, predšolska vzgoja

UDK: 37.014

Znanstveni prispevek

https://doi.org/10.63384/spB63z924s

Dr. Mojca Kovač Šebart, redna profesorica, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za pedagogiko in andragogiko, Aškerčeva 2, 1000 Ljubljana, Slovenija; mojca.kovac-sebart@guest.arnes.si

Dr. Mojca Lukan, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za pedagogiko in andragogiko, Aškerčeva 2, 1000 Ljubljana, Slovenija; mojca.lukan@hotmail.com

1 V besedilu uporabljamo žensko slovnično obliko pedagoške delavke, ki se nanaša tudi na pedagoške delavce.

Uvod

V besedilu analiziramo *Priročnik za mame, očete in učitelje za zaščito otrok pred LGBTQIA+ ideologijo* (Primc 2024), ki nagovarja tudi pedagoške delavke v javnih vrtcih in šolah v Sloveniji. Zanima nas, ali so vsebina in priporočila v njem, kako naj pedagoške delavke v javnih vrtcih in šolah ravnajo, v skladu z zakonodajo in kurikularnimi dokumenti oz. z zahtevami, ki jih pedagoškim delavkam nalaga 92. člen *Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja* (2025, v nadaljevanju *ZOFVI*). Ta člen namreč pravno določa in omejuje njihovo strokovno avtonomijo ter z zahtevo po spoštovanju načel kritičnosti, objektivnosti in pluralnosti v vzgojno-izobraževalnem sistemu formalno zagotavlja, da pedagoške delavke otrok ne indoktrinirajo in s tem spoštujejo tudi pravico staršev, da vzgajajo in izobražujejo otroke v skladu s svojim verskim in filozofskim prepričanjem (*Prvi protokol k ...* 1952, 2. člen v *Evropska konvencija o …* 2021; *Ustava Republike Slovenije* 2025, 41. člen; *ZOFVI* 2025, 92. člen), v nadaljevanju: pravica staršev. V povezavi z analizirano vsebino priročnika nas še posebej zanima omenjena pravica staršev v javnih vrtcih v Sloveniji, navezujemo pa jo tudi na sporočila aktualne politike ter njeno razumevanje indoktrinacije z LGBTQ+ ideologijo v vrtcih in šolah. Dokazujemo, da glede na sporočila priročnik ne pozna ali ne reflektira splošnih interpretacij nekdanje Evropske komisije za človekove pravice in Evropskega sodišča za človekove pravice (v nadaljevanju ESČP), kot izhajajo iz razsodb glede omenjene pravice staršev.

Leta 2023 je bila na reprezentativnem vzorcu pedagoških delavk v javnih vrtcih v Sloveniji opravljena raziskava *Strokovna avtonomija in njeno udejanjanje v vrtcih v Sloveniji* (Lukan 2024), katere izsledki kažejo, da pedagoške delavke sicer v zelo velikem deležu vedo, da so pri svojem delu strokovno avtonomne. Med vsemi v vzorcu jih je tak odgovor izbralo 93,1 odstotka (prav tam, str. 135). Ob tem pa jih je le 73,1 odstotka izbralo odgovor, da jim je strokovna avtonomija pravno zagotovljena (prav tam, str. 111–112). Hkrati jih je več kot četrtina (27,0 odstotka) odgovorilo, da tega ne vedo ali pa da njihova strokovna avtonomija ni pravno zagotovljena. To pomeni, da dobra četrtina pedagoških delavk v javnih vrtcih v Sloveniji v času, ko je potekala raziskava, ni vedela, katera vzgojna ravnanja v njih niso dovoljena (prav tam, str. 114). Temu pritrjuje podatek, da

tiste, ki so izbrale odgovor, da jim je strokovna avtonomija pravno zagotovljena, niso hkrati večinsko izbrale odgovora, da je ta tudi pravno omejena. Oba ustrezna odgovora hkrati je izbralo le 46,5 odstotka pedagoških delavk v vzorcu oz. manj kot polovica (prav tam, str. 140). Več kot polovica vključenih v raziskavo torej ni vedela in/ali ni razumela, da strokovno avtonomijo omejuje spoštovanje zakona in kurikularnega dokumenta. Zato utemeljeno sklepamo, da jih je še manj vedelo in razumelo, kaj to pomeni za njihova strokovna ravnanja v vzgojnem procesu. Odgovori vključenih v raziskavo temu pritrjujejo in opozarjajo, da pedagoške delavke v javnih vrtcih ne poznajo vsebine 92. člena *ZOFVI* (2025), s tem pa tudi ne vedo, da je vanj vključena zahteva, da morajo pri vzgojnem delu zagotavljati objektivnost, kritičnost in pluralnost ter reflektirati, kaj spoštovanje teh načel od njih zahteva.

V zvezi z analizo priročnika (Primc 2024) in procesno kakovostjo vzgojno-izobraževalnega dela so navedeni izsledki raziskave pomembni, saj govorijo o tem, ali pedagoške delavke vedo oz. reflektirajo, kako morajo strokovno ravnati, da v javnih vrtcih ne indoktrinirajo in da v vzgojno-izobraževalnem procesu spoštujejo obravnavano pravico staršev (*Prvi protokol k* ... 1952, 2. člen v *Evropska konvencija o* … 2021; *Ustava Republike Slovenije* 2025, 41. člen; *ZOFVI* 2025, 92. člen). Ob navedenih izsledkih raziskave nas tako ne preseneča, da niti polovica (48,0 odstotka) pedagoških delavk ni odgovorila ustrezno, torej da mora vrtec spoštovati prej omenjeno pravico staršev; kar 42,4 odstotka jih je izbralo odgovor, da v vrtcu te pravice ni treba spoštovati in 9,6 odstotka, da tega ne vedo (Lukan 2024, str. 144). Prav tako jih je manj kot polovica (46,8 odstotka) poznala ustrezen odgovor, da omenjena pravica staršev pedagoškim delavkam nalaga, da otrok v vrtcih ne indoktrinirajo. Skoraj tretjina (29,5 odstotka) jih je tako izbrala odgovor, da ta pravica staršev pomeni, da se morajo v vrtcu izogniti kakršnikoli obravnavi različnosti in vsakršnih osebnih prepričanj, 11,3 odstotka pa jih je odgovorilo, da omenjena pravica staršev pomeni, da lahko od vrtca zahtevajo, da v njem nekaterih vsebin ne smejo obravnavati. Nič od tega seveda ne zdrži formalne in kurikularne strokovne presoje. Preostalih 12,4 odstotka pedagoških delavk je odgovorilo, da ne vedo, kaj pomeni pravica staršev, da svojim otrokom zagotovijo takšno vzgojo, ki je v skladu z njihovim verskim in filozofskim prepričanjem (prav tam, str. 147).

Na podlagi doslej zapisanega in predstavljenega lahko upravičeno sklepamo, da več kot polovica pedagoških delavk v javnih vrtcih v Sloveniji ni strokovno suverena pri svojih odločitvah in ravnanjih, zato se zastavlja vprašanje tudi o njihovi strokovni presoji v zvezi s spoštovanjem pravice staršev. V seštevku nosijo izsledki raziskave dokaj alarmantno sporočilo, povezano z načrtovanjem in izvajanjem vzgojnega procesa v javnih vrtcih. Optimizma izsledki raziskave ne vzbujajo niti glede odsotnosti indoktrinacije v javnih vrtcih. Povsem upravičeno je zato pričakovati, da v njih vzgojni proces lahko usmerjajo tudi pritiski in zahteve sporočil iz javnosti, ki so izraženi na različne načine.

V zadnjem obdobju je javnost deležna sporočil vladajoče politike in resornega ministrstva, da bosta uveljavila ideološko nevtralno šolo (*Koalicija za uspešno Slovenijo* 2026, str. 14), ki naj bi jo zagotavljal 41. člen *Ustave Republike Slovenije*

(2025), v nadaljevanju: *Ustava RS*. Ta opredeljuje svobodo vesti in med drugim staršem zagotavlja pravico, »da v skladu s svojim prepričanjem zagotavljajo svojim otrokom versko in moralno vzgojo« (prav tam). V koalicijski pogodbi (*Koalicija za uspešno Slovenijo* 2026, str. 14) napovedujejo denimo »umik ideoloških vsebin iz vrtcev in šol« (prav tam), pri čemer ni jasno, kaj naj bi to pomenilo in kako se bodo tega lotili, zdi pa se, da bi lahko bile smernice razmislekov vpisane v obravnavani priročnik (Primc 2024), ki prav tako zagovarja, da »velja v Sloveniji načelo t. i. ideološko nevtralne šole« (prav tam, str. 27). Na tej podlagi lahko pričakujemo, da bodo pedagoške delavke, ki formalnega okvira zakonodaje in kurikuluma ter obravnavane pravice staršev ne poznajo in/ali ne razumejo, dovzetne za zahteve, ki jih nanje naslavljajo politika, javnost ali starši, četudi jih z njimi, obratno kot sporočajo, dejansko usmerjajo v indoktrinacijo, kršitve zakonodaje ter v vzgojna ravnanja, ki so v nasprotju s kurikularnim dokumentom in so diskriminatorne narave.

Glede na skrb vzbujajoče podatke raziskave (Lukan 2024) smo se odločili, da bomo vsebino priročnika, ki nagovarja tako vrtce kot šole, analizirali z vidika predšolske vzgoje, bodo pa ugotovitve v večini veljale tudi za javne šole.

Izsledki analize priročnika, ki pedagoške delavke usmerja v indoktrinacijo otrok

Metoda

Uporabljena je bila kvalitativna analiza dokumenta *Priročnik za mame, očete in učitelje za zaščito otrok pred LGBTQIA+ ideologijo* (Primc 2024). Priročnik smo analizirali glede na njegovo skladnost z veljavno zakonodajo in *Kurikulumom za vrtce* (2025), ki sta predstavljala analitični okvir raziskave.

Analizo smo usmerjali z dvema raziskovalnima vprašanjema, na kateri odgovarjamo v nadaljevanju:

- RV1: Ali so vsebina priročnika in priporočila v njem, kako naj pedagoške delavke v javnih vrtcih vzgojno ravnajo v povezavi s tematiko družine, v skladu z zakonodajo in kurikularnimi dokumenti (*Kurikulum za vrtce 2025*)?
- RV2: Ali so vsebina priročnika in priporočila v njem, kako naj pedagoške delavke v javnih vrtcih vzgojno ravnajo v povezavi s tematiko družine, v skladu s tem, kako o pravici staršev, da vzgajajo otroke v skladu s svojimi filozofskimi in religioznimi prepričanji (*Prvi protokol k* ... 1952, 2. člen v *Evropska konvencija o* … 2021), razsojajo in jo interpretirajo na ESČP?

Rezultati analize vsebine z diskusijo

Analiza vsebine priročnika je oprta na formalni okvir mednarodnih dokumentov (prav tam), *Ustavo RS* (2025), zakonodajo (*Družinski zakonik* 2024; *Zakon o varstvu ...* 2018; *ZOFVI* 2025) in na *Kurikulum za vrtce* (2025). Rezultate analize besedila interpretiramo skladno z njimi in predvsem na temelju določila 92. člena *ZOFVI* (2025). Utemeljujemo, da je pravica staršev v razsodbah ESČP obravnavana negativno (*Case »Relating to ...«* 1968, The Law, 1. člen; *Guide on Article 2* 2025, str. 5), da njeno uresničevanje ne pomeni, da morajo javni vrtci in šole zagotoviti vzgojo otrok, kakršno želijo njihovi starši. Rezultati, ki jih bomo v nadaljevanju natančneje predstavili, kažejo, da priročnik (Primc 2024) pedagoške delavke usmerja k strokovno nesprejemljivim in formalno nedovoljenim ravnanjem, starše pa k neupravičenim pozivom, da v javnih vzgojno-izobraževalnih ustanovah uveljavljajo zahteve, v katere pedagoške delavke ne smejo privoliti. Dokazujemo, da bi pedagoške delavke v javnih vrtcih v primeru, ko bi ravnale skladno s pozivi in predlogi v priročniku, otroke indoktrinirale in s tem kršile obravnavano pravico staršev, mednarodno pravo (*Prvi protokol k ...* 1952, 2. člen v *Evropska konvencija o …* 2021), zakonodajo (npr. *Družinski zakonik* 2024; *Zakon o varstvu ...* 2018; *Zakon o vrtcih* 2025; *ZOFVI* 2025, 92. člen). Ravnale pa bi tudi v nasprotju s *Kurikulumom za vrtce* (2025).

Ugotavljamo:

Prvič: Vsebina priročnika (Primc 2024) in priporočila v njem pedagoške delavke v javnih vrtcih usmerjajo k vzgojnim ravnanjem in obravnavi tematike družine, ki so v nasprotju z zakonodajo RS in v nasprotju s Kurikulumom za vrtce (2025).

V priročniku sledimo zapisom, da sta za »vzgojo otroka odgovorna mama in oče« (Primc 2024, str. 5); kot ustrezna je predstavljena dvostarševska heterospolna družina, družina s starši istega spola pa je v priročniku obravnavana diskriminatorno (prav tam, str. 20–21, 84–86). Denimo za ideologijo so v njem označene »razlage, da otrok ne potrebuje mame in očeta« (prav tam, str. 20), enako »uvajanje pojmov homofobija, transfobija, heteronormativnost« (prav tam). Besedilo poziva, naj pedagoške delavke v oddelkih pred otroki poudarjajo, »da je resničen boj za človekove pravice, boj za spoštovanje materinstva in očetovstva ter pravice otroka, da ima mamo in očeta« (prav tam, str. 86). Vključuje sporočila, da »otroci hrepenijo po mami in očetu« (prav tam, str. 18). Pa da je »namen nekaterih« razvrednotenje »mame in očeta za otroka, ukinitev zakonske zveze žene in moža« (prav tam, str. 6), tudi »uničenje tradicionalnih vrednot in družine« (prav tam). Pedagoškim delavkam besedilo nalaga: »V razredu izpostavite, da so podporniki uzakonitve posvojitev otrok v razmerja LGBTQIA+ na napačni strani zgodovine in narave« (prav tam, str. 86). Poziva jih, da slavijo »materinstvo in očetovstvo ter ljubezen med žensko in moškim (v razredu naj bodo npr. slike para ženskega in moškega, srečne družine z mamo in očetom itn.)« (prav tam, str. 84). Svetuje jim: »En dan v tednu oblecite majico v podporo materinstvu in očetovstvu. Npr. s

sloganom: ‚Rad imam mamo in očeta.‘, ‚Vesel sem, da sem oče.‘, "Vesela sem, da sem mama." (Prav tam, str. 86) Priporoča tudi, da kjer se le da, pedagoške delavke v vzgojno-izobraževalni proces vključujejo »simboliko, primere materinstva in očetovstva, ljubezni med žensko in moškim, družine z mamo in očetom itn. (npr. pri matematiki besedilna naloga, koliko oseb živi v družini, kjer so mama, oče in trije otroci)« (prav tam, str. 85). Ob tem jih v besedilu eksplicitno odvračajo in kontekstualizirajo kot napačno omenjanje družine istospolnih partnerjev, kar počnejo menda radikalni učitelji (prav tam, str. 21), ki dajejo otrokom sugestivne besedilne naloge, kot je npr.: »Koliko oseb živi v srečni družini, kjer sta dve mami ter Ana?« (prav tam).

Navedeni zapisi iz obravnavanega priročnika so v nasprotju s *Kurikulumom za vrtce* (2025), ki usmerja k pluralni obravnavi družine v obeh starostnih obdobjih otrok.

Med cilji kurikuluma je eksplicitno zapisano, naj otroci »spoznavajo različne oblike družin in družinskih skupnosti« (prav tam, str. 31), izrecno pa dokument omenja družine s starši istega spola (prav tam, str. 32–33).[2] Človekove pravice in njihovo spoštovanje so v kurikulumu vezani na vse ljudi ne glede na njihove osebne okoliščine. Kurikulum (prav tam) tudi ne vodi k interpretacijam, da je za otrokov optimalni razvoj ustrezna ali optimalna samo ena družinska oblika, saj tako sporočilo ne bi temeljilo na znanstvenih spoznanjih ter sledilo načelu objektivnosti. V njem piše, da je vrtec »okolje, v katerem imajo vsi otroci enake možnosti za razvoj in učenje, ne glede na spol, raso, nacionalno pripadnost, socialno in kulturno ozadje, vero, sposobnosti in posebne potrebe« (prav tam, str. 30). Pa tudi, da mora otrok čutiti »povezanost med vrtčevskim in družinskim življenjem« (prav tam). Smernice so jasne, naj otroci spoznavajo različne oblike družin in družinskih skupnosti, vloge članov in razmerja med člani družin (prav tam, str. 31). Med *Priporočili za izvajanje dejavnosti* (prav tam, str. 31–33) pa piše, naj se pedagoške delavke:

> »dnevno pogovarjajo z otroki o dogajanju v družbenem prostoru, še posebej naj bodo pozorne na morebitne posebne dogodke, ki so povezani z enim ali več otroki v oddelku in otroci za njih izkažejo poseben interes, npr. poplave, pandemija, vojne, družina z dvema mamicama ali očetoma« (prav tam, str. 32–33).

Otroci v javnih vrtcih v Sloveniji morajo torej spoznavati različnost in podobnost ter enakovrednost družinskih oblik. Jezik obravnave te in drugih tematik, ki lahko tudi vrednostno razdvajajo, pa mora biti vključujoč (gl. tudi Kovač Šebart in Kuhar 2015, str. 96).

Proučevani priročnik pa ob družini obravnava tudi nekatere druge z družino povezane teme v nasprotju s kurikularnim dokumentom vrtca. V priročniku piše,

---

2 Na tem mestu opozarjamo, da je *Kurikulum za vrtce* (2025) stopil v veljavo v šolskem letu 2025/26, a se glede obravnavane problematike ne razlikuje od *Kurikuluma za vrtce* (1999), ki so mu pedagoške delavke sledile pri načrtovanju in izvedbi vzgojnega procesa v času, ko je izšel obravnavani priročnik (2024).

da je ideologija »boj proti spolnim stereotipom (češ da na primer ni prav, da se deklice igrajo s punčkami in fantje z avtomobilčki)« (Primc 2024, str. 20).

Kurikulum za vrtce (2025) je tudi v tej zvezi nedvoumen: že med cilji določa, da morajo pedagoške delavke otrokom »zagotavljati pogoje za ozaveščanje o individualnih in skupinskih razlikah in njihovo izražanje ne glede na spol, socialno, ekonomsko in kulturno ozadje, svetovni nazor, narodno in jezikovno pripadnost, posebnosti v razvoju« (prav tam, str. 7). Nediskriminiranost glede na spol je izpostavljena tudi v *Splošnih priporočilih za izvajanje kurikuluma za vrtce* (prav tam, str. 20) in v opredelitvi namena za področje dejavnosti *Družba* (prav tam, str. 30). Eno izmed načel je, da je v vrtcu pomembno »upoštevanje skupinskih posebnosti in razlik glede na spol, socialno in kulturno poreklo, svetovni nazor ipd. in ustvarjanje pogojev za njihovo izražanje« (prav tam, str. 8). Pedagoške delavke v otroški igri otrokom zagotavljajo »dostopne igrače oz. igralne materiale za različne oblike iger, igrače, značilne za igro deklic, igro dečkov, in igrače, ki so spolno nevtralne, igrače, ki so bolj ali manj strukturirane in realistične« (prav tam, str. 16). V opredelitvi namena področja dejavnosti *Družba* piše tudi, da vrtec »predstavlja inkluzivno okolje, v katerem je potrebno delovanje v smeri preseganja stereotipov in predsodkov« (prav tam, str. 30). Cilj istega področja dejavnosti je tudi, da otroci »pridobivajo izkušnje sprejemanja različnosti glede na spol« (prav tam). V *Priporočilih za izvajanje dejavnosti* (prav tam, str. 31–33) pa beremo, naj bo otrokom v igralnici na voljo »ogledalo, kotiček ‚za preoblačenje/šemljenje', z možnostjo za preizkušanje različnih oblačil, pokrival, pripomočkov ipd.« (prav tam, str. 31). Pedagoške delavke se z vsemi otroki v oddelku pogovarjajo »na način, da pri njih ne spodbujajo oblikovanja morebitnih stereotipov« (prav tam).

Uvodoma predstavljeni in obravnavani zapisi iz priročnika (Primc 2024, npr. str. 5, 6, 20, 21, 85, 86), za katere smo utemeljili, da so v nasprotju z vrtčevskim kurikularnim dokumentom, pozivajo pedagoške delavke k vzgojnim ravnanjem, ki so tudi v nasprotju z *Ustavo RS* (2025) in zakonodajo (*Družinski zakonik* 2024; *Zakon o varstvu* ... 2018; *ZOFVI* 2025).

Slovenija je ob tem, da je podpisnica mednarodnih dokumentov o človekovih pravicah in svoboščinah, o čemer bomo pisali v nadaljevanju, vpisala človekove pravice tudi v ustavo (*Ustava RS 2025*, 14.–79. člen). V njenem 14. členu (prav tam) piše, da so »vsakomur zagotovljene enake človekove pravice in temeljne svoboščine, ne glede na narodnost, raso, spol, jezik, vero, politično ali drugo prepričanje, gmotno stanje, rojstvo, izobrazbo, družbeni položaj, invalidnost ali katerokoli drugo osebno okoliščino« (prav tam). Prepovedana je diskriminacija (glede na osebne, torej tudi družinske okoliščine), s čimer so skladne določbe *Zakona o varstvu pred diskriminacijo* (2016, 1. člen). Pedagoške delavke v javnih vrtcih in šolah v Sloveniji so dolžne vse ljudi v vzgojnem procesu obravnavati tako, da pri tem nikogar ne izključujejo ali favorizirajo, po 92. členu *ZOFVI* (2025) so strokovno avtonomne, a morajo vzgojno-izobraževalno delo opravljati skladno z zakonom in kurikularnimi dokumenti, pri čemer morajo slediti načelom objektivnosti, kritičnosti in pluralnosti. Glede na zapisano ne smejo razvrednotiti nobene od družinskih oblik, sicer kršijo pravni okvir. Enako kot ne smejo promovirati ideje, da je treba ukiniti zakonsko zvezo moža in žene, pa

zakonske zveze moža in žene tudi ne smejo promovirati kot ustreznejše od drugih družinskih skupnosti.

V Sloveniji je veljavna zakonska definicija družine inkluzivna: družina je opredeljena kot vsaka »življenjska skupnost otroka, ne glede na starost otroka, z obema ali enim od staršev ali z drugo odraslo osebo, če ta skrbi za otroka in ima po tem zakoniku do otroka določene obveznosti in pravice« (*Družinski zakonik* 2024, 2. člen). Zakonsko so izenačeni vsi pari, ki živijo v zakonski ali zunajzakonski življenjski skupnosti, ne glede na spol. Pod enakimi pogoji pa lahko vstopajo tudi v proces posvojitve otroka (prav tam, 213. člen).

Za družino je v kontekstu zakonodaje ključno razmerje, v katerem odrasla oseba čustveno in ekonomsko skrbi za otroka, ga vzgaja in varuje. Opredeljujejo jo skrb, obveznosti in pravice odraslega do otroka (prav tam, 2. in 6. člen; glej tudi Hočevar idr. 2025). Pedagoške delavke v javnih vrtcih in šolah ne smejo indoktrinirati, kar bi storile, če bi sporočale, da je za otrokov optimalni razvoj ustrezna samo ena družinska oblika. To bi bilo namreč v nasprotju s predstavljenim zakonskim okvirom, o katerem je razsojalo tudi Ustavno sodišče RS (*Tiskovno sporočilo …* 2022).

Podobno velja za zapise priročnika (Primc 2024), da želijo nekateri radikalno spremeniti slovensko družbo, kar so že storili z ukinitvijo zakonske zveze žene in moža ter uzakonitvijo posvojitve otrok tudi za pare, ki niso heterospolni (prav tam, str. 7). Če bi taka sporočila promovirale pedagoške delavke, njihovo vzgojno ravnanje ne bi bilo skladno z zakonom. Enako tudi ne smejo promovirati sporočil, da je »namen nekaterih«, da razvrednotijo pomen »mame in očeta za otroka, ukinitev zakonske zveze žene in moža« (prav tam, str. 6), pa tudi »uničenje tradicionalnih vrednot in družine« (prav tam). Ta sporočila vodijo k ravnanjem, ki so v javnih vrtcih in šolah v nasprotju z zakonodajo. Ustavno sodišče RS je bilo v zvezi s tem eksplicitno (*Tiskovno sporočilo …* 2022): odločilo je, da je prejšnja zakonodaja, ki je nekatere družinske oblike izključevala, v nasprotju z ustavo. V obrazložitvi razsodbe pa so tudi zapisali, da vključujoča definicija družine ne zmanjšuje pomena tradicionalne zakonske zveze med moškim in žensko ter ne spreminja njenih pogojev ali posledic. Zapis torej neposredno odgovarja na očitek v obravnavanem priročniku o razvrednotenju pomena zakonske zveze žene in moža. Obrazložili so namreč, da nova nediskriminatorna zakonodaja ne zmanjšuje pomena instituta tradicionalne zakonske zveze kot življenjske skupnosti moža in žene ter ne spreminja pogojev ali posledic sklepanja zakonske zveze med osebama različnega spola (prav tam).

> *Drugič: Nekatere vsebine in priporočila v priročniku (Primc 2024), ki pedagoške delavke v javnih vrtcih usmerjajo h kršitvi zakona in kurikuluma, so utemeljevani s pravico staršev, da vzgajajo in izobražujejo otroke v skladu s svojim verskim in filozofskim prepričanjem (Prvi protokol k …* 1952, 2. člen v *Evropska konvencija o … 2021), a so interpretirani v nasprotju s splošnimi interpretacijami te pravice v razsodbah ESČP in pozivajo k indoktrinaciji.*

Interpretacija pravice staršev, kot jo promovira priročnik (Primc 2024), temelji na prepričanju, da morajo javne vzgojno-izobraževalne ustanove otrokom

zagotavljati vzgojo in izobraževanje, kakršna si želijo starši. Torej vzgojo v partikularnem vrednotnem sistemu staršev.

V njem uvodoma piše, da imata mama in oče »pravico in dolžnost vzgajati svoje otroke v skladu s svojim prepričanjem in te pravice si ne smeta dovoliti vzeti nikjer. Tudi ne v vrtcu ali šoli.« (Prav tam, str. 5) Besedilo tudi izpostavi, da je problem z uvajanjem spolne vzgoje oz. »t. i. celostne spolne vzgoje po smernicah Svetovne organizacije« (prav tam, str. 21), ki naj bi bila:

> »drugo ime za LGBTQIA+ spolno indoktrinacijo otrok, (pre)zgodnje spolne prakse otrok, spodbujanje otrok za t. i. spreminjanje spola in spolne usmerjenosti. Gre za spolno vzgojo, ki v resnici na otroke deluje kot spolna zloraba in jim lahko zmede predstave o njihovem spolu.« (Prav tam, str. 21)

V obravnavanem priročniku je tudi zapisano, da je problematična uvedba certifikatov »LGBT prijazno«, saj pomeni, »da šola in vrtec LGBTQIA+ ideologijo vključujeta v vrtčevski in šolski program, obvezno izobražujeta svoje učitelje v tej ideologiji ter financirata radikalne LGBTQIA+ organizacije« (prav tam, str. 22). Staršem pa ob tem svetuje, naj, v kolikor ima njihov vrtec ali šola takšen certifikat, predlagajo vodstvu, da se mu odpove, oz. naj otroka, če je le mogoče, izpišejo (prav tam) iz ustanove. Besedilo problematizira tudi udeležbo učiteljev na izobraževanjih LGBTQIA+ (prav tam, str. 23). Staršem svetuje, naj čimprej postanejo člani sveta staršev, da bodo »lahko odločali o programih« (prav tam, str. 49) vrtcev in šol. Svetuje jim tudi, naj v tej zvezi pred začetkom šolskega leta vsako leto pridobijo letni delovni načrt ustanove ter njen nadstandardni program (prav tam, str. 53).

V skladu s splošnimi interpretacijami pravice staršev, kot izhajajo iz razsodb ESČP (*Case »Relating to ...«* 1968, The Law, 1. člen; *Guide on Article 2* 2025, str. 5), država na nobeni od ravni sistema ni dolžna zagotavljati vzgoje in izobraževanja, kakršnih si želijo starši. Otrokom ju starši lahko zagotavljajo v zasebnih vrtcih in šolah, katerih ustanavljanje mora država sistemsko omogočiti (prav tam, str. 7; *Guide on Article 2* 2025; *Kjeldsen, Busk Madsen …* 1976; *Verein Gemeinsam Lernen …* 1995).

Spoštovanje omenjene pravice staršev glede na razsodbe ESČP (*Folgerø and others …* 2007; *Guide on Article 2* 2025) tudi ne pomeni, da bi se v javnih vrtcih in šolah morale pedagoške delavke umikati pred obravnavo potencialno spornih vsebin in pred zahtevami staršev (ali koga drugega), da nekaterih vsebin ne obravnavajo. Glede na razsodbe ESČP (*Folgerø and others …* 2007; *Perovy v. Russia* 2020) spoštovanje pravice staršev od pedagoških delavk oz. javnih vrtcev in šol ne zahteva, da otrokom ne posredujejo informacij ali znanj, ki so neposredno oz. posredno verske ali filozofske narave (*Guide on Article 2* 2025). Tudi ne pomeni, da ne bi smeli obravnavati vsebin, če o njih starši nimajo enakih prepričanj in jih različno vrednotijo, kot napačno sugerira analizirani priročnik. Starši v imenu obravnavane pravice ne morejo utemeljeno pričakovati, da pedagoške delavke ne bodo sledile formalnim ciljem programskih dokumentov, če staršem kateri od njih ne bo ustrezal, in zato tudi ne morejo pričakovati, da bodo v vzgojnem procesu opustile nekatere vsebine in dejavnosti,

ki jih vključujejo programski dokumenti, v javnem vrtcu torej *Kurikulum za vrtce* (2025; gl. *Folgerø and others …* 2007; *Kjeldsen, Busk Madsen …* 1976, odstavek 53; Kovač Šebart in Kuhar 2015).

V praksi se o indoktrinaciji presoja po tem, ali so v vzgojno-izobraževalnem procesu spoštovana načela objektivnosti, kritičnosti in pluralnosti (*Guide on Article 2* 2025, str. 19). Ta načela so v skladu z interpretacijami za državo zavezujočega mednarodnega prava, ki temelji na človekovih pravicah, zapisana tudi v 92. členu krovnega zakona, ki zagotavlja in opredeljuje strokovno avtonomijo pedagoških delavk (*ZOFVI* 2025). V njem so omenjena načela posebej poudarjena, člen pa določa, da morajo pedagoške delavke in delavci vzgojno-izobraževalno delo izvajati tako, da pri tem vselej »zagotavljajo objektivnost, kritičnost in pluralnost« (prav tam). Vzgojno-izobraževalno delo v javnih vzgojno-izobraževalnih ustanovah v Sloveniji, ki je skladno z opisanimi načeli, zahteva od pedagoških delavk, da posredujejo vsebine in izvajajo dejavnosti na podlagi znanja, ki temelji na znanosti, znanstvenih spoznanjih in znanstveno podprti argumentaciji. Pri tem znanstvena spoznanja temeljijo na metodologiji, ki je »razumljena kot sistematična uporaba racionalnih in proceduralnih principov in procesov« (Mažgon 2008), izpolnjujejo torej zahteve po splošnosti, objektivnosti, preverljivosti, veljavnosti, zanesljivosti, natančnosti in sistematičnosti (Kovač Šebart in Kuhar 2015). Pomen znanstvenih terminov je natančno opredeljen, neizbiren in nevtralen glede na učinek na naslovnika (Kunst Gnamuš 1988). V zapisanem ima pojem objektivnosti svoje temeljno oprijemališče (Kovač Šebart in Krek 2009, str. 167). Vednost, ki jo s tem otrok usvaja, je temelj kritičnosti, saj je kritično mišljenje samo argumentativno mišljenje, ki je povezano z razumevanjem abstraktnosti in preseganjem partikularnosti (Šimenc 2009). Pluralnost pa ne pomeni, da lahko enako oz. na istem imenovalcu obravnavamo argumente, ki ustrezajo zahtevam znanstvenega spoznanja, in sporočila, ki tem zahtevam ne ustrezajo, temveč gradijo na stereotipih, predsodkih in verovanju. Kritičnost namreč pomeni prav to, da se do nečesa opredelimo in otroke navajamo, da so kritični do neresnic in argumentov, ki to niso. Treba je torej razlikovati med vednostjo in vrednotami, med znanjem in prepričanji (verovanji), med dejstvi in mnenji ter tudi otroke navajati na to razlikovanje (Hočevar idr. 2025; Kovač Šebart in Krek 2009, str. 158). Javni vrtec in šola morata otroke soočati tudi s pluralnostjo partikularnega. To pomeni, da otroke ne le seznanjata z moralnimi zahtevami, vedenjskimi vzorci in življenjskimi resnicami kot z objektivnimi dejstvi, temveč jih navajata tudi na kritično soočanje z etičnimi presojami, ki si lahko med seboj tudi nasprotujejo (Kroflič 2002a, 2002b). Upoštevanje teh načel je pomembno, saj živimo v demokratični družbi, v kateri ni monolitnega niza vrednot. V njej se srečujemo z različnostjo vrednotnih tradicij, pri čemer kot posamezniki in posameznice ne moremo samozadostno bivati znotraj ene od njih. Tudi v javne vrtce so tako vključeni otroci iz družin z različnimi vrednotnimi sistemi (Kovač Šebart 2002, str. 66), zato v njih vzgajamo v skladu s tistimi vrednotami, o katerih je doseženo soglasje, da so skupne, in ki so kot take vpisane v načela in norme človekovih pravic, pri vzgojno-izobraževalnem delu pa zagotavljamo objektivnost, kritičnost in pluralnost. Vzgojni proces v vrtcu in pouk v šoli je namreč mogoče načrtovati in izvajati tako, kot piše Thorsten

Knauth (2009), »da se otroci lahko soočijo s spornimi področji nestrinjanja, jih izpodbijajo in se jim postavljajo po robu, ne da bi morali zavreči svoja osrednja verska« (prav tam v Hill 2017) ali filozofska prepričanja in vrednote.

Razsodbe ESČP torej državi in javni vzgojno-izobraževalni ustanovi nalagajo negativno udejanjanje pravice staršev (Kodelja 1995, str. 27). Iz razsodb ESČP, ki zadevajo pravico staršev, tako nedvoumno izhaja, da imajo cilji in vsebine programskih in kurikularnih dokumentov pogosto bolj ali manj filozofsko ozadje, da pa to ne pomeni, da jim ne bi smeli slediti (*Folgerø and others* … 2007, 84.g člen; *Kjeldsen, Busk Madsen* … 1976, odstavek 53). Zapisano ponazarjamo z znano pritožbo staršev iz Danske na vladno uvedbo obveznega pouka o spolnosti v nižje razrede javne osnovne šole kot medpredmetnega področja v učnih načrtih različnih predmetov (*Kjeldsen, Busk Madsen* … 1976, odstavek 53; Kodelja 1995, str. 23–24; Kovač Šebart 2013, str. 39). Starši so v pritožbi utemeljevali, da je z uvedbo vsebin, ki so obvezne za vse, kršena njihova pravica, da zagotovijo svojim otrokom takšno vzgojo in izobraževanje, ki sta v skladu z njihovim verskim in filozofskim prepričanjem (*Prvi protokol k* ... 1952, 2. člen v *Evropska konvencija o* … 2021). Zahtevali so, da otrokom dovolijo odsotnost od pouka, ko se pri njem obravnavajo vsebine o spolnosti, ESČP pa je v zvezi s tem razsodil, da obravnavana starševska pravica državi ne preprečuje, da bi v šoli posredovala informacije, ki so posredno ali neposredno verske ali filozofske narave. Sploh pa bi bilo pri številnih vsebinah, ki jih poučujejo v šoli, zelo težko doseči, da ne bi imele nekega filozofskega pomena ali posledic. Da je obravnavana pravica staršev spoštovana, so dodali v razsodbi, mora država zagotoviti le, da so znanja in informacije, ki so vključeni v kurikularni dokument, posredovani objektivno, kritično in pluralno. Ugotovili so, da je bilo tej zahtevi v javnih šolah v Danski zadoščeno, saj ni bilo mogoče dokazati, da pouk indoktrinira, zato je ESČP razsodil (*Kjeldsen, Busk Madsen* … 1976, odstavek 53), da vlada Danske z uvedbo obveznih vsebin v šolski kurikulum, ki zadevajo spolnost, ni kršila pravice staršev in da zato tudi ni nobene potrebe, da bi otrokom dovolili odsotnost od pouka, ko bi obravnavali problematiko spolnosti. Iz interpretacije razsodbe je razvidno, da starševska pravica ne pomeni, da bi starši lahko nasprotovali vključitvi nekaterih vsebin, ki zadevajo verska in filozofska prepričanja, v programske dokumente in bi jim pri tem država morala ugoditi (Kodelja 1995; Kovač Šebart in Krek 2009; Lukan 2024), kot je sugerirano v priročniku (Primc 2024, str. 21). Ob predstavljenem primeru (*Case of Kjeldsen* … 1976) postane jasno, da spolne vzgoje in ostalih tem, ki so načrtovane in izvajane skladno s kurikulumom, zakoni ter načeli kritičnosti, objektivnosti in pluralnosti, starši (in šolske oblasti!) ne morejo preprosto zavrniti, ker jim niso všeč, se z njimi ne strinjajo, so jim neprijetne ali ker imajo filozofski ali verski pomen (pluralnost argumentov je vezana na znanstvena spoznanja in ne na stereotipe, predsodke in verovanja). Enako tudi ne morejo posegati v obravnavo nosilci oblasti. Četudi bi iz dokumentov odstranili cilje in vsebine, ki jih nekateri razumevajo kot ideološke, pedagoške delavke zaradi spoštovanja omenjenih načel nobene od družinskih oblik in življenjskih slogov ne bi smele obravnavati kot hierarhično manj ali več vredno.

Razsodba *Valsamis v. Greece* (1996, 28. člen v *Guide on Article 2* 2025, str. 18) sporoča tudi, da je načrtovanje vrtčevskega in šolskega kurikuluma

oz. programa v pristojnosti države. Seveda pa to velja le, dokler kurikularni oz. programski dokumenti niso v nasprotju v vrednotami in določili *Evropske konvencije o varstvu človekovih pravic* (2021), ki je za države podpisnice, med katerimi je tudi Slovenija, pravno zavezujoča. Tudi pristojnost države, da načrtuje vrtčevski in šolski kurikulum oz. program, je torej omejena z vrednotami in normami človekovih pravic, kar je mogoče ponazoriti z interpretacijo razsodbe ESČP v zadevi *Folgerø and others v. Norway* (2007). V njej so razsojali o pritožbi staršev, ki so trdili, da so pri strukturi obveznega predmeta *Krščanstvo, religija in etika – KRL* prepoznali indoktrinacijo. Predmet je bil strukturiran tako, da je bil del ur namenjen pouku o verstvih, pri katerem so se učenci seznanjali z različnimi religijami, del ur pa pouku o krščanski veri, cilj katerega je bila vzgoja za to religijo in ki je vključeval tudi verske obredne dejavnosti. Staršem je bilo sicer formalno omogočeno, da so za svoje otroke zahtevali delno oprostitev sodelovanja pri predmetu, in sicer takrat, ko pouk ni gradil na načelih kritičnosti, objektivnosti in pluralnosti ter je zato lahko nekatere učence indoktriniral. A iz razsodbe ESČP je razvidna interpretacija, da predmet ni zagotavljal ustrezne ločnice med posredovanjem znanja o verstvih in izvajanjem verskih obrednih dejavnosti, kar pa bi bilo nujno, »da bi delna oprostitev sodelovanja učencev v zadostni meri dosegla svoj namen« (Andreasen 2013, str. 143; Calligaro 2022, str. 50; Lukan 2024, str. 69–70; gl. tudi *Leirvag v. Norway* 2004). V razsodbi ESČP (*Folgerø and others* … 2007) je bilo tako zapisano, da je takšno strukturiranje predmeta kršilo pravico staršev, da otrokom zagotovijo vzgojo in izobraževanje v skladu s svojimi verskimi in filozofskimi prepričanji (prav tam, člen 102). Norveška je skladno s predstavljeno interpretacijo preoblikovala učni načrt za omenjeni predmet. Zaradi razsodbe ESČP pa so v temeljni zakon, ki ureja obvezno raven izobraževanja (*The Education Act* 2019, sekcija 2–4), in v učni načrt, ki opredeljuje obravnavani predmet (*Læreplan i kristendom* ... 2015, str. 2), vključili izrecno zahtevo, da mora biti ta izvajan objektivno, kritično in pluralno. Uradna razlaga Evropske komisije za človekove pravice, predhodnice ESČP, poudarja, da je bistvo obravnavane pravice staršev, da vzgajajo in izobražujejo otroke v skladu s svojim verskim in filozofskim prepričanjem (*Prvi protokol k* ... 1952, 2. člen v *Evropska konvencija o* … 2021), v varovanju pluralizma in tolerance v javnih vrtcih in šolah pred vzgojnim procesom oz. poukom, ki ni usmerjen v pridobivanje informacij in znanja, posredovanih na objektiven, kritičen in pluralističen način, s čimer se odpravlja vse, kar vodi v indoktrinacijo (Kodelja 1995, str. 23–24).[3]

3 Ne kaže pozabiti niti na to, da so pedagoške delavke v javni vzgojno-izobraževalni ustanovi v delovnem razmerju pod zakonsko določenimi pogoji. Zato morajo ravnati skladno z zakoni, tudi če jim to zaradi partikularnega vrednotnega sistema osebno ne ustreza. V primerih, ko so bile iz različnih razlogov izražene želje pedagoških delavk po ugovoru vesti v javnem sistemu vzgoje in izobraževanja, se je o tem izrekel tudi *varuh človekovih pravic*. Sporočil je, da ugovor vesti ni dopusten, če imajo zahteve do pedagoških delavk pravno podlago, saj so pedagoške delavke vstopile v delovno razmerje pod pogoji, ki so pravno določeni in znani vnaprej. Dolžnost njihovega izpolnjevanja pa si tako vsi naložijo zavestno (Trtnik Herlec in Urh 2006, str. 65). V tem kontekstu pa od pedagoških delavk nihče ne sme zahtevati, naj otroke vzgajajo in izobražujejo v skladu s določenim partikularnim vrednotnim vodilom. Od njih nihče tudi ne more legitimno zahtevati hierarhičnega vrednotenja tem, o katerih v družbi ni vrednotnega konsenza (Lukan 2024, str. 86).

Sklenemo lahko, da vsebina priročnika (Primc 2024) v nasprotju s *Kurikulumom za vrtce* (2025) poziva pedagoške delavke k ravnanjem, ki v javnih vzgojno-izobraževalnih ustanovah že formalno niso dovoljena; da poziva k indoktrinaciji otrok in nespoštovanju pravice vseh staršev, da vzgajajo otroke skladno s svojim filozofskim oz. verskim prepričanjem, kar pomeni, da ne vzgajajo v nasprotju z njim, pri čemer pa v vrtcih in šolah ni prepovedanih tem, temveč morajo biti otroku na starosti primeren način vse predvidene teme posredovane kritično, objektivno in pluralno. Poznavanje in razumevanje kurikuluma ter zakonodaje in vsebine 92. člena krovnega zakona sistema vzgoje in izobraževanja (*ZOFVI* 2025) sta za pedagoške delavke in kakovost vzgojnega procesa ključni, saj omogočata premislek o tem, če, kdaj in zakaj ravnajo pri vzgojnem delu samovoljno in presegajo svoje pristojnosti. Individualna prepričanja pedagoških delavk lahko namreč nasprotujejo tudi objektivnim spoznanjem znanosti, k poučevanju katerih so pravno zavezane z zahtevo po udejanjanju načela objektivnosti, zato v tem nimajo svobodne izbire (Kovač Šebart 2019, str. 12; Lukan 2024, str. 142–143). Podobno je s premisleki o vrednotah, saj ne smejo indoktrinirati otrok s partikularnimi vrednotami, četudi so v družbi večinske. S tem predstavljena vsebina obravnavanega člena omejuje tudi možnost, da bi se strokovna svoboda pedagoške delavke »lahko sprevrgla v samovoljo« (Kodelja 2012, str. 96).

Sklep

Iz predstavitve vsebine priročnika (Primc 2024) izhaja, da lahko ta zelo oteži delo v javnih vzgojno-izobraževalnih ustanovah, saj poziva starše, da od pedagoških delavk zahtevajo ravnanja, ki tam niso dovoljena. To vodi v konflikte, ki ne koristijo povezanosti in sodelovanju javnega vrtca ali šole in staršev v dobrobit otrok. V družbeni klimi, kjer so na javne vrtce in šole naslovljena tovrstna sporočila, je še toliko pomembneje, da pedagoške delavke vedo in razumejo, kako morajo ravnati in se strokovno suvereno odzivati na sporočila, da bo to skladno z zakonom, programskim oz. kurikularnim dokumentom in s pravico staršev, ki jo imajo pri vzgoji in izobraževanju svojih otrok, tudi ko so ti v javnih vrtcih in šolah.

V tem kontekstu so ob sporočilih obravnavanega priročnika posebej skrb zbujajoči podatki raziskave (Lukan 2024), ki smo jih predstavili uvodoma. Opozarjajo namreč, da mnoge pedagoške delavke v javnih vrtcih v Sloveniji ne vedo, ali in kaj omejuje njihovo strokovno svobodo pri vzgojnem delu, saj ne vedo niti tega, da je strokovna avtonomija določena in omejena z zakonom, zato tudi ne morejo poznati vseh razsežnosti, ki jih omejitve prinašajo za njihovo strokovno delo. Zaradi tega lahko tudi upravičena opozorila staršev interpretirajo kot neupravičeno poseganje v svojo strokovno avtonomijo in s tem presegajo svoja pooblastila. Povedano z drugimi besedami to pomeni, da je povsem možno, da ne prepoznajo, v katerih primerih so opozorila staršev upravičena in kje se začnejo zahteve, ki presegajo meje dopustnega poseganja v strokovno delo javnega vrtca. Zaradi tega tudi težko suvereno presojajo, ali so sporočila drugih, denimo sporočila v obravnavanem priročniku, formalno in strokovno ustrezna.

Ni naloga staršev, da to mejo poznajo, morajo pa jo poznati in razumeti pedagoške delavke ter znati tudi staršem strokovno utemeljiti in pojasniti, kdaj so njihova pričakovanja upravičena in kdaj niso. Sporočilo analize priročnika pa namenjamo tudi staršem: če bi se v javnem vrtcu ali šoli srečali z ravnanji, ki so skladna z vsebino analiziranega priročnika, je upravičeno sklepanje, da pedagoška delavka otroke indoktrinira. Pogovori s pedagoško delavko, svetovalno službo, vodstvom vrtca ali šole ter opozorilo glede tega so prvi koraki, ki bodo v večini primerov zadoščali, da se indoktrinacija otrok ne bo nadaljevala, ne nazadnje pa v primeru suma indoktrinacije obstaja tudi možnost začetka inšpekcijskega nadzora (*Zakon o šolski* ... 2025).

Zahvala

Članek je nastal v okviru raziskovalnega programa št. P5-0174 Pedagoško-andragoške raziskave – Učenje in izobraževanje za kakovostno življenje v skupnosti, ki ga sofinancira Javna agencija za znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije.

Literatura in viri

Andreasen, B. O. (2013). Religion Education in Norway: Tension or Harmony between Human Rights and Christian Cultural Heritage? *Temenos – Nordic Journal of Comparative Religion*, 49, št. 2, str. 137–164.

Calligaro, E. (2022). *Načela objektivnosti, kritičnosti in pluralnosti v javni šoli.* Magistrsko delo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.

Case »Relating to certain aspects of the laws on the use of languages in education in Belgium« v. Belgium (MERITS). (1968). Dostopno na: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-57525%22]} (pridobljeno 9. 3. 2025).

Družinski zakonik. (2024). Dostopno na: https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO7556 (pridobljeno 23. 8. 2025).

Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic. (2021). Dostopno na: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_slv (pridobljeno 23. 8. 2025).

Folgerø and others v. Norway. (2007). Dostopno na: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22fulltext%22:[%22Folgerø%20and%20others%20v.%20Norway%22],%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-81356%22]} (pridobljeno 23. 8. 2025).

Guide on Article 2. (2025). Dostopno na: https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/guide_art_2_protocol_1_eng (pridobljeno 23. 8. 2025).

Hill, T. E. (2017). Counter-extremism in British schools: Ensuring respect for parents' rights over their children's religious upbringing. *British Journal of Educational Studies,* 67, št. 1, str. 115–129.

Hočevar, A., Kovač Šebart, M. in Lukan, M. (2025). *Razpotja predšolske vzgoje: od optimalnega učenja in razvoja otroka k razvoju njegovih temeljnih spretnosti.* Ljubljana: Založba Univerze.

Kjeldsen, Busk Madsen and Pedersen v. Denmark. (1976). Dostopno na: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22fulltext%22:[%22Kjeldsen,%20Busk%20Madsen%20and%20Pedersen%20v.%20Denmark%22],%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-57509%22]} (pridobljeno 23. 8. 2025).

Koalicija za uspešno Slovenijo (2026–2030). (2026). Dostopno na: https://img.rtvslo.si/_files/2026/05/21/28_620481925533925398_21-05-2026-0682_001.pdf (pridobljeno 26. 6. 2026).

Kodelja, Z. (1995). *Laična šola: pro et contra.* Ljubljana: Mladinska knjiga.

Kodelja, Z. (2012). *Kritika in apologija.* Ljubljana: Pedagoški inštitut.

Kovač Šebart, M. (2002). *Samopodobe šole: konceptualizacija devetletke.* Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.

Kovač Šebart, M. (2013). Kaj v javno vzgojno-izobraževalno ustanovo prinaša zahteva po spoštovanju vrednotnega okvira človekovih pravic? *Sodobna pedagogika*, 64, št. 2, str. 32–47.

Kovač Šebart, M. (2019). Zdravi razum kot mesto boja za univerzalnost. *Sodobna pedagogika*, 70, št. 2, str. 10–30.

Kovač Šebart, M. in Krek, J. (2009). *Vzgojna zasnova javne šole*. Ljubljana: Center za študij edukacijskih strategij, Pedagoška fakulteta.

Kovač Šebart, M. in Kuhar, R. (2015). Med formalnim okvirom in strokovno avtonomijo: predšolska vzgoja in pluralizacija družinskega življenja. *Sodobna pedagogika*, 66, št. 1, str. 88–103.

Kroflič, R. (2002a). *Izbrani pedagoški spisi: Vstop v kurikularne teorije.* Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Kroflič, R. (2002b). Ravnateljeva avtonomija in pedagoško vodenje institucije. *Sodobna pedagogika*, 53, št. 1, str. 66–77.

Kunst Gnamuš, O. (1988). Med znanostjo, ideologijo in vzgojo. Ljubljana: *Problemi – Šolsko polje,* 26, št. 11, str. 79–96.

Kurikulum za vrtce. (1999). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad Republike Slovenije za šolstvo.

Kurikulum za vrtce. (2025). Dostopno na: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MVI/Dokumenti/Sektor-za-predsolsko-vzgojo/Dokumenti-smernice/KURIKULUM-ZA-VRTCE-2025.pdf (pridobljeno 23. 8. 2025).

Leirvag v. Norway. (2004). Dostopno na: http://www.worldcourts.com/hrc/eng/decisions/2004.11.03_Leirvag_v_Norway.htm (pridobljeno 14. 3. 2026).

Lukan, M. (2024). *Strokovna avtonomija in njeno udejanjanje v vrtcih v Sloveniji (*doktorska disertacija). Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.

Læreplan i kristendom, religion, livssyn og etikk. (2015). Dostopno na: https://data.udir.no/kl06/rle1-02.pdf?lang=http://data.udir.no/kl06/eng (pridobljeno 21. 6. 2023).

Mažgon, J. (2008). *Razvoj akcijskega raziskovanja na temeljnih postavkah kvalitativne metodologije.* Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete.

Perovy v. Russia. (2020). Dostopno na: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22fulltext%22:[%22Perovy%20v.%20Russia%22],%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-205133%22]} (pridobljeno 23. 8. 2025).

Primc, A. (2024). *Priročnik za mame, očete in učitelje za zaščito otrok pred LGBTQIA+ ideologijo.* Ljubljana: Gibanje za otroke in družine.

Šimenc, M. (2009). Državljanska vzgoja, filozofija za otroke in vprašanje participacije. *Sodobna pedagogika*, 60, št. 5, str. 10–24.

The Education Act. (2019). Dostopno na: https://lovdata.no/dokument/NLE/lov/1998-07-17-61 (pridobljeno 21. 6. 2023).

Tiskovno sporočilo in odločbi št. U-I-486/20, Up-572/18 in U-I-91/21, Up 675/19 z dne 16. 6. 2022. (2022). Dostopno na: https://www.us-rs.si/sl/informacijsko-sredisce/novice-in-objave/tiskovno-sporocilo-in-odlocbi-st-u-i-48620-up-57218-in-u-i-9121-up-67519-z--dne-16-6-2022 (pridobljeno 23. 8. 2025).

Trtnik Herlec, A. in Urh, B. (2006). *Udejanjanje otrokovih pravic v kontekstu šole*. Dostopno na: https://solazaravnatelje.si/ISBN/961-91444-6-5.pdf (pridobljeno 23. 8. 2025).

Ustava Republike Slovenije. (2025). Dostopno na: https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=USTA1 (pridobljeno 23. 8. 2025).

Verein Gemeinsam Lernen v. Austria. (1995). Dostopno na: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-2278%22]} (pridobljeno 23. 8. 2025).

Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja /ZOFVI/. (2025). Uradni list RS, št. 16/07 – uradno prečiščeno besedilo, 36/08, 58/09, 64/09 – popr., 65/09 – popr., 20/11, 40/12 – ZUJF, 57/12 – ZPCP-2D, 47/15, 46/16, 49/16 – popr., 25/17 – ZVaj, 123/21, 172/21, 207/21, 105/22 – ZZNŠPP, 141/22, 158/22 – ZDoh-2AA, 71/23, 22/25 – ZZZRO-1 in 48/25 (30. 06. 2025). Pridobljeno s**:** https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO445

*Zakon o šolski inšpekciji /ZSolI-1/***.** (2025). Uradni list RS, št. 57/25 (29. 07. 2025). Pridobljeno **s***: https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO9197*

Zakon o varstvu pred diskriminacijo /ZVarD/. (2018). Uradni list RS, št. 33/16 in 21/18 – ZNOrg (30. 03. 2018). Pridobljeno s: https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO7273.

Zakon o vrtcih /ZVrt/. (2025). Uradni list RS, št. 100/05 – uradno prečiščeno besedilo, 25/08, 98/09 – ZIUZGK, 36/10, 62/10 – ZUPJS, 94/10 – ZIU, 40/12 – ZUJF, 14/15 – ZUUJFO, 55/17, 18/21 in 85/25 (06. 11. 2025). Pridobljeno s: https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO447

Mojca KOVAČ ŠEBART (University of Ljubljana, Faculty of Arts, Slovenia)
Mojca LUKAN (University of Ljubljana, Faculty of Arts, Slovenia)

BETWEEN PARENTAL RIGHTS AND PROFESSIONAL AUTONOMY: A CONTENT ANALYSIS OF A HANDBOOK FOR PARENTS AND EDUCATORS

Abstract: This paper presents a content analysis of the *Handbook for Mothers, Fathers and Teachers for the Protection of Children from LGBTQIA+ Ideology* (Primc 2024). The handbook draws the attention of educators in public educational institutions in Slovenia to the indoctrination of children and violations of parents' right to ensure that their children are educated in accordance with their own religious and philosophical convictions. It also calls on educators to violate the law and disregard curricular documents. Our analysis focuses specifically on preschool education, partly because of the concerning findings of a recent study (Lukan 2024), which showed that educators in public preschools are often unaware that they are required to respect this parental right. They therefore do not know or understand what this right entails, nor are they familiar with its formal limitations. It is therefore entirely possible that the educational process and their decisions and practices are guided by appeals and messages such as those contained in the analysed handbook. Such conduct is both formally prohibited and professionally unacceptable.

Keywords: indoctrination, parental rights, family, professional autonomy, preschool education

Email for correspondence: mojca.kovac-sebart@guest.arnes.si